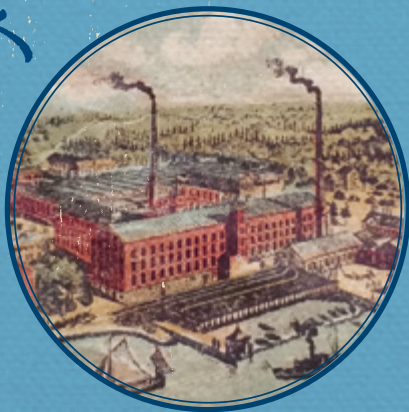

SUSANNA ALAKOSKI

PUM
PULI
ENKELI

WSOY

SUSANNA ALAKOSKI

PUM
PULI
ENKELI

Suomentanut Sirkka-Liisa Sjöblom

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Suomentaja kiittää
Työväenmuseumo Werstasta avusta puuvillatehdasasioissa
ja Riina Vuokkoa avusta runojen kääntämisessä.
Pohjoismainen ministerineuvosto ja Taiteen edistämiskeskus ovat
tukeneet kirjan suomennostyötä.

KULTURRÅDET

Ruotsinkielinen alkuteos
Bomullsängeln

© Susanna Alakoski 2019

First published by Natur & Kultur, Sweden

Published by arrangement with Nordin Agency AB, Stockholm

Suomennoksen © Sirkka-Liisa Sjöblom ja WSOY 2021

ISBN 978-951-0-45273-8

PAINETTU EU:SSA

Isoäiti teki viisikymmentä vuotta töitä tekstiilitehtaassa.

Yhdestäkään työpäivästä hän ei koko elämänsä aikana puhunut.

VARHEMPI
AIKA

Tämä tarina kertoo neljän sukupolven naisista, Hildasta, Gretasta, Kathrinesta ja Barbarasta, joiden kaikkien juuret ovat Ruotsissa. Maassa, joka silloin kauan sitten muodostui Sveanmaan, Götanmaan, Norlannin ja Suomen alueista. Näiden naisten suku oli lähtöisin Pohjanmaalta, missä heidän esi-isänsä olivat keränneet kiviä, kaivaneet ojia ja raivanneet peltoja. Äestäneet, kylväneet, istuttaneet ja korjanneet satoa. Salvoneet hirrestä pirtit ja viljelleet maata uusien vuosisatojen ja sukupolvien tarpeisiin. Tämä tarina kertoo myös ihmisistä, jotka sotien jälkeen lähtivät toisiin maihin etsimään elantoa ja parempaa elämää.

Laajan, kaukaisen Suomen asukkaat olivat ruotsalaisia riipumatta siitä, mitä kieltä he sattuivat puhumaan. He tottelivat samaa esivaltaa ja heidän päänsä yllä liehui lippu samoissa väreissä kuin meren takanakin. He olivat yhtä köyhiä ja sorrettuja kuin maanmiehensä lahden toisella puolella. Heidän kuninkaansa asui Tukholmassa, joka oli valtakunnan keskus. Siellä säädettiin lait, jotka olivat voimassa myös heidän pelloillaan, heidän metsissään ja heidän kattojensa alla. Sama kirkko kutsui kelloillaan heitä pyhäisin jumalanpalvelukseen, jossa samaa uskoa tunnustavat papit saarnasivat nuhteettomuutta ja Herran pelkoa. Ja samat keksinnöt, laitteet ja uudistukset löysivät vähitellen tiensä myös Sorolan taloon.

Sorolan perheessä oltiin suomenkielisiä ja ylistettiin Jumalaa, kun Hämeenlinnassa kolmantenakymmenentenä päivänä

heinäkuuta 1863 allekirjoitettiin kieliasetus. Asetuksella keisari määräsi, että suomen kielestä olisi kahdenkymmenen vuoden kuluessa tultava tasavertainen opetus-, virka- ja oikeudenkäytön kieli ruotsin kielen rinnalla. Tärkeät asiakirjat oli voitava jättää virastoihin ja tuomioistuimiin suomenkielisinä asetuksen julkistamispäivästä lukien. Kun Aleksanteri II tuona riemun vuonna kutsui valtiopäivät koolle, jumalanpalveluksen saarna pidettiin myös suomeksi. Yhä edelleen muistellaan, millainen vapauttava itku kirkossa silloin puhkesi, jos kohta se suurella vaivalla tukahdutettiin heti alkuunsa, suomenkieliset kun eivät mielellään osoittaneet voimakkaita tunteita.

Läpi kaikkien maanjakoa koskevien lakiuudistusten Sorolan tila pysyi suvussa. Peltomaa oli kuitenkin isossajaossa vuonna 1781 lohkottu osiin, ja omien maiden keskelle oli sen jälkeen noussut päätalo sekä sen lähelle joukko pienempiä taloja. 1900-luvun alussa pienemmät talot kuuluivat tädeille, Irmalle, Annille, Ennille ja Signealle. Viides ja nuorin siskoksista, Tyyne, oli jäänyt asumaan päätaloon, koska ei synnytyksen jälkeen ollut täysissä sielun voimissa. Päätaloa oli hallinnut Viljo-isä yksin siitä saakka kun kuudes ja vanhin siskoksista, Viljon emäntä Siiri, oli kuollut lapsivuoteeseen. Päätalossa asui myös Sanna-täti, joka oli viimeisimmän omistajanvaihdoksen jälkeen jäänyt taloon syytingille. Asema toi hänelle oikeuksia, mutta myös velvollisuuksia.

Sanna-tätiä pidettiin viisaana. Hän oli perillä niin Suomen kuin suvunkin vaiheista. Hän ei kursaillut, kun häntä pyydettiin kertomaan menneistä ajoista, ja samalla hän tuli poikkeuksetta puhuneeksi myös naisista ja siitä, kuinka heidän asemansa oli hänen käsittääkseen kehittynyt. Hänen kielenpartensa oli vanhanaikainen ja uskonnollinen.

Sorolan suku juonsi juurensa 1500-luvulta. Vanhoissa kirjoissa näkyy tie, joka tekee jyrkän mutkan, sekä luoma, jonka

varrelle esi-isät päättivät aikoinaan asettua asumaan. Luoman nimi oli Sorja, mutta 1600-luvulla sitä ruvettiin sanomaan Sorjajoeksi, koska se oli paisunut majesteettisen kokoiseksi ja halkoi lakeutta tavattoman kauniina. Joessa oli koski ja siinä taivaallisen kirkas ja kuulas suvantopaikka. Vielä nykyäänkin riihen takana kulkee kärrytie, ja ojan liejuinen vesi tuoksuu erikoiselta. Komean punaisen kaksifooninkisen asuintalon lisäksi pihapiiriin kuuluvat talli, heinälato, aitta ja verstaas. Susien ja muiden petoeläinten loitolla pitämiseksi rakennukset on sijoitettu niin että ne muodostavat kiviaitojen, vallien ja kaksiosaisen portin avulla susipihan.

Sorolan suku oli musikaalista ja hurskasta. Kirkossa käytiin tunnollisesti. Aterioilla luettiin ruokarukous. Lapset pantiin pyhäkouluun ja rippikouluun. Naimisiin mentiin kirkossa, ja suvun vankka vakaumus oli, että Herra Henkensä kautta antoi voiman ja toivon. Jumala oli läsnä arjen iloissa ja vastoinkäymisissä. Pyhästä kirjasta löytyivät elämänohjeet, ja niistä noudatettiin kahta tärkeintä: siveyttä ja raittiutta.

Sisällissodassa 1917–1918 Sorolan perhe oli valkoisten puolella, sillä Sorolassa niin kuin monissa muissakin taloissa sotaa pidettiin vapaussotana, olkoonkin että kukaan talonpoikais-syntyinen ei Sanna-tädin mielestä voinut tietää, halusivatko punaiset oikeasti suistaa maan tuhoon vai halusivatko he vain eroon köyhyydestä ja valheellisesta vapaudesta. Lauri, kotivävy, taisteli sodassa valkoisten puolella.

Useille Sorolan pojille oli myönnetty mitaleita urotöistä eri sodissa. Isonvihan aikana Sorolan rohkeat miehet olivat taistelleet ryssää vastaan. Suvun suurin ylpeydenaihe oli kuitenkin talonpoika Sota-Simon, joka oli tappanut miekalla ryssiä Suomen sodassa. Silloin Venäjä oli marssittanut suuria joukko-osastoja Suomeen, joka siinä vaiheessa kuului Ruotsin valtakuntaan. Sota-Simonin mielestä kuningas Kustaa IV

Adolf oli sinisilmäinen hölmö ja oli hävinnyt sodan, koska oli olettanut Venäjän joukkojensiirtojen olevan pelkkää suurvaltapoliittiseen peliin liittyvää taktikointia ja painostusta. Yhä edelleen Sota-Simonin haudalle lasketaan juhllallisesti seppelä joka viides vuosi Sorolan sukukokouksen yhteydessä.

Sorolan miehet ja naiset olivat kato- ja nälkävuosien jälkeen joutuneet monta kertaa niin talonsa kuin kotiseutunsaakin jälleenrakennustöihin. He olivat nähneet, kuinka vierestä kuoltiin nälkään, ja nähneet kuinka eloonjääneet määrättiin valtion ojankaivutöihin. Näin oli syntynyt kanava, joka yhdisti Sorjajoen Nitvikiin.

Suurena nälkävuonna 1887 Sorola oli menettänyt sekä myllynkivien että hyljepyyssyjen ja muiden aseiden valmistusoikeuden. Neljäsosa kyläläisistä oli kuollut ja ruumiita virunut kylätiellä, enimmäkseen naisia ja lapsia. Sanna-täti, joka itsekin oli tuolloin käynyt lähellä kuolemaa, katsoi velvollisuudekseen valistaa ympäristöä tästä tosiseikasta samoin kuin muista koettelemuksista, jotka naisväkeä olivat kohdanneet. Kuuromykät siskokset olivat jääneet orvoiksi. Myllynkivenhakkaajan vaimo oli joutunut loiseksi naapuriin. Asesepän vaimo oli vartioinut ruispeltoa päivin öin, etteivät nälkiintyneet salaa korjaisi satoa. Hänet oli löydetty vainiolta kuolleena, polvillaan ja lapio kädessä.

Pärekaton alla Sorolan perhe eli elämäänsä. Talonpojan vuodenkierto ja säiden haltija ratkaisivat päivän toimet. Jos kuunvaihe oli oikea ja Herran tahto hyvä, pelto antoi välttämättömän rukiin niin että perhe selviytyi taas vuoden eteenpäin. Ellei syntymää, kuolemaa ja salamoiden sytyttämiä tulipaloja laskettu, vaihtelua elämään toivat vain sodat ja vuodenaajat. Juuri sodat ja katovuodet tuntuivat ajoittain kurittavan tätä maan itäistä osaa niin ettei hengähdystaukoa jäänyt. Joskus kylän kaikki työkykyiset miehet otettiin sotaväkeen. Silloin

naisten oli tehtävä miesten työt. Siunatussa tilassakin he tyhjen-sivät kusitynnyreitä, sahasivat lautoja ja kantoivat polttopuita. Raskaassa työssä olkavarsiin vähitellen kehittyi miesmäiset lihakset. Naiset eivät myöskään kavahtaneet mukavuuden tähden pukeutua miesten vaatteisiin, ja he hoitivat kuljetuksia hevosella ja kärryillä yhtä taitavasti kuin kuka tahansa mies. Oikeastaan mikään työ ei ollut Sorolan naisille vierasta.

Sorolan naiset olivat kuuluja uhkeasta povestaan ja vaikeista synnytyksistään. Semminkin tyttärillä oli taipumus syntyä jalat edellä, tai takapuoli.

Sorjan kylästä oli päivämatka Vaasan kaupunkiin, jossa jo varhain toimivat sokeritehdas, saippuatehdas ja rautaruukki. Pumpulitehdas korkeine savupiippuineen kohosi kaikkien muiden tehtaitten yllä. Tehtaista ei Sorolassa juuri tiedetty, sillä Vaasassa käytiin tavallisesti vain kauppatorilla myymässä juureksia, koreja ja leipäjuustoa. Uusista keksinnöistä kuultiin kulkukauppiailta. Kankaita, työkaluja ja rohtoja myydessään he tarinoivat suuresta maailmasta. Laivoista, jotka seilasivat Amerikkaan purjeitta mutta uumenissaan sadan hevosen voimalla puhkuvat höyrykoneet. Arpajaisista, hattumaakareista ja konditorioista. Sorolassa luettiin yhtä ainoaa lehteä, Wasa Underrättelseriä, joka ilmestyi kolmesti viikossa ja joka saatiin maaseudulle vain Signea-tädin käydessä torilla. Silloin tädit lukivat uutiset ääneen ja puhuivat niistä, useimmiten prunnilla kohdatessaan.

Aikaa myöten Sorolan suvusta tuli vauras. Sukukirjassa mainitaan lääkäreitä, hammaslääkäreitä, pappeja ja rovasti. On siellä arkkitehteja, opettajia, kauppiaita, erilaisia puhemiehiä ja puheenjohtajia. Moni Sorolan suvusta lähti siirtolaiseksi Afrikkaan, Uuteen-Seelantiin taikka Amerikkaan. Kaarle Konrad meni rautateille, toimi signalistina, ja Matts Mikosta tuli myymälänhoitaja. Kautta vuosisatojen päätalossa kuitenkin

asui aina joku Sorola. Maata viljeltiin niin kauan kuin kyn-
nelle kyettiin.

Vuonna 1905, jolloin kertomuksemme päähenkilö Hilda
syntyy, Venäjällä nousi lakkoliike maan hävittyä sodan
Japania vastaan. Suurlakko levisi Suomeen, kesti lokakuun
kolmannestakymmenennestä päivästä marraskuun kuuden-
teen päivään ja lamautti tehtaiden, virastojen ja koulujen toi-
minnan koko maassa.

Sanna-täti laski leikkiä: Poliittisen tilanteen oli muuttanut
Hilda. Hilda se oli tuonut eri poliittisten leirien johtajat yhteen.
Ensimmäistä kertaa kautta aikojen saatiin perustuslailliset ja
sosialistit yhteisen neuvottelupöydän ääreen. Tätä Hilda ei
kuitenkaan tiennyt, kun kellanvihreää lapsivettä tihkui Tyyne-
äidin jalkojen välistä. Hilda ei myöskään tiennyt, että joutuisi
jättämään perheensä, ylvään talonpoikaissukunsa ja kauniin
Sorjan kylän ja muuttamaan sukunsa ensimmäiseksi tehdas-
työläiseksi Vaasan satamakaupunkiin. Liioin hän ei aavistanut,
että menettäisi oikeuden maahan, jonka esi-isät olivat jättä-
neet perinnöksi kaikille tuleville Sorolan sukupolville, eikä
hän arvannut päätyvänsä lopulta nimettömään hautaan kauas
synnyinmaastaan.

SOROLA

Tyyne oli juuri kumartunut hinkkaamaan peukalonkynnellä rasvalänttiä pöydästä, kun hän kuuli nap-sahduksen ja hänen jalkojensa välistä alkoi tippua vihertävänkeltaista vettä. Ehkä lapsi ei ollut hänen. Ehkä se oli kuollut. Niin, kuollut se oli joka kerta. Isä on poissa, lapsi on poissa, hän hymisi ja hinkkasi.

Öljylampun säiliö oli puolillaan. Tyyne sääti liekkiä ja vin-kui kuin porsiva emakko. Kun hän tukahdutti voihkeen, kipu iski täydellä voimalla. Puuskuttaen hän sääti taas liekkiä, ja Herra armahti, hetkeksi kipu taukosi. Lamppuöljy niin kallista, niin hankalaa hankkia. Isä poissa. Lapsi poissa. Poltot katkoivat ajatukset niin kuin keritsimet leikkasivat villaa. Tyyne puri hampaat yhteen ja antoi ilman suhista ulos huuliensa välistä. Tukahdutti voihkaisun toisensa jälkeen. Hän käveli, istui, seiso, käveli. Kun lapsi syntyy, lattian on oltava lakaistu. Noen on oltava pyyhitty, veden kannettu sisään. Kaappien on oltava täynnä kirjailtuja lakanoita ja tyynyliinoja, ja pyyhkeiden on oltava viikattuina. Ei, vielä ei ollut aika, mutta nyt se syntyisi, lapsivainaa. Isä on poissa. Pois pitää lapsenkin.

Tyyne hieroi taas pöytää, sitten ohimoitaan. Ennen kuin lapsi syntyy, rasvaläntin on kadottava. Ennen kuin lapsi syntyy, ajatusten on kadottava. Sanna-täti oli sanonut, että lapsi eli. Mutta Tyyne tiesi. Kyllä hän tiesi. Lapsi oli poissa. Ja polttopuut olivat hakematta. Jos lapsi on poika, se saa jäädä talon töihin. Jos se on flikka, silloinkin se saa jäädä talon töihin. Niin oli Sanna-täti sanonut.

Poltot tihenivät. Tyyne käänsi räsymaton sivuun. Asettui pitkäkseen, valitti ja vaikeroi. Hänestä valui vettä ja verta. Kipu, tauko, ja sitten se, ponnistamisen tarve. Hän salli ruumiinsa vastata siihen. Mutta mitään ei tapahtunut. Eikä ihme, ei ollenkaan mikään ihme. Olihan hän nähnyt, kun lehmä poiki kuolleen vasikan. Hän halusi kiskoa lapsen ulos käsillään. Hän halusi leikata sen ulos. Lyödä, hakata. Hän halusi huutaa sen ulos. Aika kului, ja ilta-auringon kalvakat säteet lankesivat rakennusten seinille ja katoille. Päivänvalo haipui, vaihtui ehtoohämärään. Tyyne vaappui edestakaisin. Tyyne rukoili. Tyyne seisoi hiljaa rytmikkäässä hiljaisuudessa. Ja sitten ruumis painui, kasvot painuivat. Hän antoi ilman suhista ulos huulien välistä, laskeutui kontilleen, ja lapsi luiskahti hänestä ulos.

Flikka, vielä yksi flikka tämän maan kamaralle. Ja se syntyi takapuoli edellä. Se makasi lattialla, siinä se makasi lattialla. Ei itkenyt, ei hengittänyt. Tyyne käänsi kasvonsa pois päin. Sanna-täti ryntäsi sisään. Siunatkoon. Kuinka hän ei ollut huomannut, hänhän oli luvannut auttaa.

Lapsi makasi lattialla sinertävänä. Sanna-täti kyykistyi. Otti lapsen polvelleen, hieroi sen selkää. Hengitä, hän maanitteli, hengitä.

Lapsi parkaisi. Se alkoi hengittää.

Kun Sanna-täti yritti laskea lapsen Tyynen syliin, Tyyne huitaisi kädellään.

Isä on poissa, lapsi on poissa.

Sanna-täti risti itsensä. Isä meidän, joka olet taivaissa. Hän yritti uudestaan. Mutta ei, jokin oli vialla. Jätä minut rauhaan, Tyyne sanoi, jätä minut rauhaan. Päästä meidät pahasta! Sanna-täti vilkuili neuvottomana ympärilleen. Hän otti lapsen, painoi sen rintaansa vasten. Isä meidän. Päästä meidät pahasta.

Hilda oppi nopeasti. Oikea äiti oli Tyyne, mutta Tyyne-äiti näki vain kauaksi, ei lähelle. Hän ei vastannut puhutteluun, ja jos hän jotain sanoi, hän sanoi riis-tävänsä jonain päivänä henkensä. Tuijotustauti, kuiskailivat tädit, synnytyksen jälkeen Tyyne oli sairastunut tuijotustautiin. Hilda lakkasi etsimästä äidinkatsetta ja turvautui Sanna-tätiin.

Sorjassa kevätsade oli langennut maahan. Se oli moukaroinnut peltoja ja kastellut oraan likomäräksi. Tuulisia päiviä olivat seuranneet toiset yhtä tuuliset. Mutta nyt tuulet olivat tyyntyneet ja taivas oli korkea ja vaalea ja metsä oli lupausta täynnä. Lehmät laidunsivat niityllä ja torkkuivat puiden katveessa. Ruis lainehti valkoisena, ja Alaska-perunat oli kuin olikin saatu istutettua märkään maahan. Kaikkialta kuului nikkaroinnin, sahaamisen ja raaputuksen ääniä, ja tervan tuoksu lepäsi rakkaana kattojen yllä.

Samaan aikaan Vaasassa olivat käynnissä juhlallisuudet, joiden kaltaisia oli harvoin nähty. Kahdeskymmenesviides kesäkuuta 1907 vietettiin puuvillatehtaan perustamisen viisikymmenvuotisjuhlaa. Sorjan kylässä ei moisesta piitattu, mutta Wasa Underrättelser kirjoitti speaktaakkelistä. Sanna-täti kertoi siitä Hildalle, kun he laittoivat yhdessä iltasta. Kolmesti päivässä tehtaampilii ulvoo, ja piippu tupruttaa mustaa hiilisavua johon voi kuolla, Sanna-täti sanoi ja sekoitti puuropataa. Waasan Puuvilla Manufaktuuri on merenrannassa, ja sieltä meri yleensä on paksussa jäässä. Mutta jos kävelee kauemmas selälle, voi upota jäihin, Sanna-täti jatkoi. Ja tehtaassa käyvät

töissä rumat ja köyhät ja he kahlaavat pumpulissa. Sanna-täti kattoi pöydän ja lisäsi, että tehtaalaisilla oli pitkät valkeat hameet ja yhtä valkeat essut. He tekivät töitä suurissa saleissa, eikä monilla edes ollut varaa kenkiin vaan he tulivat töihin paljain jaloin tai paperikengissä. Sanna-täti käski Hildaa juomaan maidon, ja Hilda totteli, koska halusi kuulla lisää köyhistä. Nyt pumpulitehtaan perustamisesta on kulunut viisikymmentä vuotta, kertoi Sanna-täti, ja tirehtöörit olivat saaneet luvan käyttää juhlintaan kaksikymmentätuhatta markkaa. Hildan on hyvä tietää, että niin paljon rahaa ei ole edes rikkaimmalla metsänpeikolla. Työläiset saivat vapaapäivänkin. Sanna-täti nosti puuropadan pöytään. Tehtaassa valmistetaan kangasta ja lankaa, Sanna-täti jatkoi. Ja mikäpä siinä, mutta maalais-talossa valmistetaan leipää ja voita. Hilda ei koskaan, koskaan saa unohtaa kuuluvansa talonpoikaissukuun. Hilda ei koskaan, koskaan saa jalallaan astua tehtaaseen. Voiko Hilda luvata sen Sanna-tädille? Hilda lupasi. Koskaan, koskaan hänestä ei tulisi sellaista köyhää, joka oli tehtaassa töissä. Hänen työtään olisivat lehmät, siat ja heinät, niin kuin Sanna-tädinkin.

T akka. Tallinavaimet. Nurkkakaappi, penkit. Hilda oli viiden vanha eikä malttanut istua hiljaa. Hän kohotti juomalasin aurinkoon. Kun seinät täyttyivät heijastuksista, jotka tanssivat kaikissa sateenkaaren väreissä, Kisuli jahtasi niitä. Tuijotustautinen äiti oli kahdenkymmenenviiden. Hän istui edelleen liikkumatta, paitsi kun kävi huussissa tai peseytyi. Päätyikkuna, pöytäikkuna ja ovi-ikkuna. Hilda tiesi mutta ei ymmärtänyt. Sanna-täti oli perhettä eikä ollut. Hän oli syytingillä, ja hänellä oli petipaikka talossa. Hänellä oli oikeus maitoon ja voihin ja nauriisiin ja perunoihin, mutta vastineeksi hänen oli tehtävä vähän enemmän töitä kuin muiden, niin kauan kuin elonpäiviä ja voimia riitti.

Nyt Hilda leikki kissaa. Selällään maaten hän ja Kisuli potkivat jaloilla ilmaa. He nuolivat tassujaan. Hetken päästä he kirmasivat niin että iloisen raidalliset räsymatot menivät ruttuun. Kiikkustuoli, rukki ja hirvitaulu. Ympäri ympäri. Asuintupa, edustupa ja kamari. Porstua oli suuri, ja portaat antoivat eteläaurinkoon. Hilda istuutui niille. Hän ja Kisuli odottivat kesää ja hieroivat turkkiaan ovenkarmeihin. Isän piippuhylly ovinurkassa, isän banjo, astiahylly, ylisänkyrati ruutuverhoineen. Valokuvien yläpuolella päätyseinällä riippui huoneen- taulu. *Jumala on rakkaus* kirjailtuna hopeakirjaimin mustalle sametille. Leivän leipominen kesti kaksi päivää. Elikoitten lah- taaminen, kylvä ja nauriinnosto kestivät ikuisuuden.

Koulutupa oli Maalahdessa, ja koulunkäynti oli järjestetty puolivuotisjaksoihin. Puolet kylän lapsista kävi koulua syksyllä

ja toinen puoli keväällä. Mutta Hilda ei saisi mennä kouluun, toisin kuin pikkupojat ja serkut. Sitäkään Hilda ei tiennyt tai ymmärtänyt, mutta niin olivat määränneet Jumala ja laki. Sanna-tädistä se oli väärin, ja hän sadatteli sekä Jumalaa että vanhanaikaista lainsäädäntöä. Hänen mielestään tyttöjen piti saada opiskella ja sekä köyhillä että rikkailla piti olla oikeus koulunkäyntiin, samoin yksinäisten äitien lapsilla. Rippikoulua Sanna-täti piti tavallisen koulun jatkeena.

Kolmas asia, jota Hilda ei tiennyt tai ymmärtänyt, oli se, ettei hän ollut kenenkään oma. Hän ei ollut Sanna-tädin. Eikä isän. Isä oli isä lähinnä pikkupojille, mutta taputti myös Hilda pääläelle niin kuin omaa lastaan. Eikä kuitenkaan. Hildalla oli oma isä, mutta se isä oli jo aika päiviä lähtenyt Amerikkaan etsimään poislähtenyt isäänsä, joka kai asui Minnesotassa tai Michiganissa ja oli kai töissä kuparikaivoksessa. Hildan Amerikan-isä oli lähettänyt kirjeen Kanadasta, mutta ei ollut palannut kotiin. Ja sitten Hilda syntyi ja Tyyne-äiti sairastui tuijotustautiin, eikä Hilda siksi saanut mennä muiden lasten kanssa kouluun Maalahteen.

Jotta Hilda oppisi lukemaan, Sanna-täti luki hänelle ääneen Katekismusta, *älkää olko niin kuin järjettömät orhit ja muulit, joita suitsilla ja ohjaksilla, niiden valjailta, suistetaan*. Sanna-täti rukoili hänen kanssaan, jotta hän asemastaan huolimatta tuntisi olevansa suojassa ja turvassa, *isä meidän, joka olet taivaissa*. Ja jotta Hilda oppisi maailmankaikkeuden perusteet, jotta hän saisi tietoa vedestä, viljasta ja todellisesta viisaudesta, Sanna-täti luki ääneen Kalevalaa, *eikä lie sinua nähty, ei lie nähty eikä kuultu tätä maata saataessa, ilmoa suettaessa, ilman pieltä pistettäissä, taivon kaarta kannettaissa, kuuhutta kuletettaissa, aurinkoa autettaissa*, ja Hildan on hyvä muistaa, että jos joskus tulisi tiukka paikka, Väinämöinen ja Otava yhdessä näyttäisivät tien. Ja myös muistiinpanokirja on oltava, sanoi Sanna-täti.

Mestari-teos. *Perkele*, miten mahtavan romaanin Susanna Alakoski on kirjoittanut!

– TARA

HILDA EI OLE YKSIN, hänellä on kissa Kisuli. On kaikesta huolta pitävä Sanna-täti, joka syntyi iät ajat sitten, samana päivänä kuin vanha Vaasa paloi poroksi. On myös äiti, joka on sairastunut tuijotustautiin ja elää omissa maailmoissaan. Isä on jossain Amerikassa.

Mutta kun Hilda varttuu, hänelle käy hullusti, ja hänen täytyy jättää tädit, tätien miehet ja Sorolan-kodin turva ja lähteä piiksi vieraaseen taloon.

Hildan ystävä Helli ei halua raataa loputtomiin toisten hyväksi. Hän saa Hildan mukaansa Vaasaan, oranssinväriseen pumpulitehtaaseen, jonka piippu on korkeampi kuin Pyhän kolminaisuuden kirkko.

He menevät tehtaalle töihin. Asettuvat asumaan. Heistä tulee pumpulienkeleitä.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-45273-8